

Чому справедливе відновлення важливе

Війна посилює нерівність між регіонами України. Для її відновлення вкрай важливо враховувати потреби громад.

Берлінська конференція з відновлення України (URC) стала ще однією спробою зазирнути у майбутнє відбудови. На відміну від попередніх заходів подібного формату у Лондоні та Лугано, вона якісно відрізнялася більшою кількістю учасників, рівнем представництва та фокусом на ролі місцевих громад у процесі відбудови. Частково змінилася й риторика. До формулювання «відновлення» додалася «стійкість». Адже без забезпечення поточної спроможності підтримувати сили оборони, економіку та соціальну сферу досить важко зазирати у майбутнє. Як і раніше, воно туманне і незвідане, але таке важливе для тих, хто не втратив надії під тягарем війни.

На полях конференції йшлося про процеси, які необхідно спрямувати на відбудову інфраструктури, забезпечення економічної стійкості за рахунок підтримки індустріального сектору та соціального захисту, залучення та розподілу міжнародних фінансових ресурсів з метою створення робочих місць та пріоритезації людино-центричного підходу.

Підтримка громади з фокусом на локалізацію

Також вкрай важливо було зосередити увагу учасників конференції не лише на відновленні, а на справедливій відбудові із залученням локальних стейкхолдерів. Адже справедливим вважається такий процес відновлення, в якому інтереси та потреби тих, хто найбільше постраждав від війни, забезпечуються першочергово та належним чином. Це про ветеранів, рятувальників, енергетиків, медиків, освітян та усіх тих, хто своєю щоденною працею дає життя країні та захищає її.

*Вкрай важливо
поліпшувати аналіз
потреб громад, а також
має бути більш
збалансований та
прозорий механізм
розподілу фінансової
допомоги*

Війна спричинила масовий відтік людей, бізнесів та коштів з прифронтових громад, що межують з Росією та Білоруссю, у безпечніші райони. Ця внутрішня релокація посилила нерівність доходів між регіонами. Спроби пом'якшити ці диспропорції за рахунок державних субсидій не були досить успішними, адже деякі громади з підвищеними доходами іноді отримували значні субсидії, тоді як громадам з дефіцитом бюджету щастило менше. Для більш справедливого відновлення вкрай важливо поліпшувати аналіз потреб громад, а також має бути більш збалансований та прозорий механізм розподілу фінансової допомоги.

На міжнародних дискусійних майданчиках можна досить часто почути про успішність реформи децентралізації 2015 року, що суттєво посилила спроможність місцевих органів влади. Однак ця реформа є незавершеною. До цього додається ще зменшення здатності місцевих бюджетів до наповнення необхідними фінансовими ресурсами. Також залишаються питання до представників місцевих еліт, які, отримуючи надлишкові прибутки навіть під час війни, витрачають значні кошти у неналежний спосіб. На жаль, корисливі мотиви і бажання підвищити свою електоральну привабливість ніхто не скасовував навіть у час, коли не проводяться вибори.

*Що довше буде тривати
російська війна, то
більше поглибиться
нерівність, зокрема між
областями*

Що довше буде тривати російська війна, то більше поглибиться нерівність, зокрема між областями. Справедливим підходом вважається той процес, при якому відбувається перерозподіл частини прибутків від громад, які значно збільшили свої доходи, на підтримку найбільш постраждалих районів. Цей перерозподіл також має дозволити фінансувати навчання управлінського персоналу для найбільш постраждалих органів місцевого самоврядування. Громади з досвідом фінансового управління та стратегічного планування, особливо ті, що мали статус міста обласного значення до адміністративно-територіальної реформи 2020 року, виявилися більш стійкими. Тому

навчання місцевих менеджерів на основі досвіду успішніших громад є вкрай важливим для зміцнення стійкості.

Як українському уряду, так і донорським організаціям необхідно пріоритетно підтримувати громади з фокусом на локалізацію. Прозорі процеси допомоги повинні надати рівні можливості для участі місцевих організацій, щоб зусилля з відбудови були інклюзивними та ефективними.

Необхідні політичні зміни

Про політику мало говорять у контексті відновлення. Частіше про інвестиції, економіку, децентралізацію. Але в основі усіх процесів лежить політика, а саме її рівень та якість. Для такої демократії у транзиті, як українська, поки що є досить недосяжною ціллю існування політики, що базується на ціннісно-орієнтованому підході.

Чому більшість мерів мають свої так звані кишенькові партії? Такі дії продиктовані специфікою внутрішньої політичної кухні та збільшенням свого впливу за рахунок наявності своїх фракцій у місцевих та обласних радах. А ще це бажання зберегти дистанцію від центральної влади.

Для досягнення стійкого та справедливого відновлення необхідні політичні та поведінкові зміни як на центральному, так і місцевому рівні. Зміна еліт, включно з місцевими, є необхідною складовою більш справедливого відновлення та запровадження ціннісно-орієнтованого підходу до процесу ухвалення рішень.

Стійкість та відновлення вимагають людських, фінансових та технологічних ресурсів. Справедливий розподіл цих ресурсів завжди був проблематичним, а війна ще більше ускладнила ситуацію. Пріоритетну підтримку повинні отримувати ті, хто найбільше її потребує, а архітектура міжнародної допомоги має зосередитися також на демонополізації.

Пріоритетну підтримку повинні отримувати ті, хто найбільше її потребує, а архітектура міжнародної допомоги має зосередитися також

Місцеві громадські організації та невеликі громади часто стикаються з труднощами в реалізації проєктів та отриманні фінансової підтримки. Основна частина фінансових ресурсів осідає у тих організаціях, які вже мають необхідний статус, досвід, контакти та капітал. Тому донорам необхідно змінити свої підходи, щоб забезпечити більш

справедливий розподіл ресурсів та чіткі вимоги до локалізації. Досвідчені гравці у сфері фандрайзингу та допомоги також могли б бути більш відкритими до готовності ділитися ресурсами з низовими ініціативами та спільнотами.

Отже, щоб бути готовим до майбутнього відновлення України, про яке багато говорять на міжнародних конференціях, необхідно досягати конкретних результатів вже зараз. А це не може відбуватися без застосування більш таргетованого підходу до визначення проблем місцевих громад та забезпечення дієвих інструментів їхнього вирішення. Важливо, щоб учасники майбутніх подібних заходів глибше занурювалися у контекст та не забували про важливість подальшої демократизації, інклюзивності, а також про залучення різних суспільних груп до планування відбудови. Лише завдяки комплексним підходам Україна отримає шанс на посилення стійкості та більш справедливе відновлення.

Богдан Ференс

Богдан Ференс (Bohdan Ferens) - засновник СД Платформи та ГО «Прогресильні», кандидат політичних наук. Сфера дослідницьких інтересів: європейська інтеграція, безпекові питання, освіта, міграція, транснаціоналізація політичних процесів.

